

Махначова Наталя, Семенюк Ірина

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Анотація

У статті досліджено проблематичні аспекти європейського досвіду запобігання корупції в правоохоронних органах. Визначено ключові положення формування ефективного інформаційного механізму запобігання корупції в правоохоронних органах на основі найбільш успішного досвіду.

Ключові слова: правоохоронні органи, корупція, європейський досвід, інформаційний механізм, демократичні права та свободи.

Makhnachova Natalia, Semeniuk Iryna

PREVENTING CORRUPTION IN LAW ENFORCEMENT AGENCIES: EXPERIENCE OF EU COUNTRIES

Annotation

The article deals with the problematic aspects of the European experience in preventing corruption in law enforcement agencies. The key provisions for the formation of an effective information mechanism for preventing corruption in law enforcement agencies based on the most successful experience have been identified.

Keywords: law enforcement agencies, corruption, European experience, information mechanism, democratic rights and freedoms.

В європейських країнах відношення до такого явища як корупція дуже негативне. А тому, ці країни намагаються знизити рівень корупції до мінімальних показників, використовуючи як «м'які», так і «жорсткі» міри боротьби. Успішним досвідом запобігання корупції в правоохоронних органах, у т.ч. шляхом залучення інформаційного механізму, можуть поділитись Великобританія, Бельгія та Естонія.

Корупція не є новою темою для британських правоохоронних органів. Історична еволюція сучасної поліції Великобританії була затьмарена серією публічних скандалів, пов'язаних із серйозними зловживаннями та злочинами. Серед них найвідомішими випадками корупції в поліції за останні чотири десятиліття були скандали, пов'язані з прикриттям тяжких злочинів, зв'язками поліцейських з організованою злочинністю, отриманням хабарів, фальсифікацією доказів при розслідуванні.

На сьогоднішній день, у Великобританії існує досить ефективна система запобігання корупції у правоохоронних органах. Суб'єктами інформаційного механізму виступають:

а) Незалежне Управління з питань поведінки поліції (Independent Office for Police Conduct), яке контролює систему розгляду скарг щодо діяльності поліції в Англії та Уельсі. Управління розслідує найсерйозніші справи, включаючи смерть внаслідок контакту з поліцією, та встановлює стандарти, за якими поліція повинна розглядати скарги. Організація є повністю незалежною та приймає свої рішення незалежно від поліції та Уряду [2].

Незалежне Управління з питань поведінки поліції щорічно оприлюднює звіти щодо статистики скарг на дії поліції. Цікавим є той факт, що у 2019/2020 роках кількість скарг на корупційні дії з боку поліції становила лише 1% від загальної кількості скарг. Тоді як, кількість скарг на нехтування або невиконання своїх обов'язків представниками поліції становила 41% [3].

б) Інспекція служби охорони та пожежно-рятувальної служби її Величності (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services), яка покликана сприяти вдосконаленню поліцейської та пожежно-рятувальної служб, щоб зробити життя громадян безпечнішим.

Інспекцією також здійснюються щорічна оцінка діяльності поліції на засадах визначення дієвості, ефективності та законності її дій. У звітах надається максимально достовірна інформація, щоб громадськість могла порівняти результати діяльності поліцейської та пожежно-рятувальної служб з іншими службами. Докази, представлені у звітах використовуються для вдосконалення послуг, які дані служби надають населенню [4].

в) Рада керівників Національної поліції (The National Police Chiefs Council). Окрім своїх основних функціональних обов'язків, даний орган бере участь у додаткових заходах, таких як координація операцій національної поліції, громадських розслідувань та забезпечення надання інформації про діяльність національної поліції [5].

В свою чергу, Бельгія є державою з найнижчим рівнем корупції у світі. У 2019 році країна зайняла 17 місце серед інших 180 країн [7]. Корупція в Бельгії зазвичай асоціюється з організованою злочинністю, державними закупівлями або іншими формами зловживань службовим становищем в приватних цілях. Протидія корупції в поліції в Бельгії проводиться за допомогою декількох спеціалізованих служб та дирекцій, які мають чітко визначені повноваження, функції та обов'язки. Дані установи співпрацюють між собою та з поліцією під час розслідуванні інших злочинів, пов'язаних з протиправною діяльністю офіцерів поліції. Поява такої складної антикорупційної інфраструктури є результатом поділу відповідальності щодо здійснення перевірок та балансу між установами та владою, який призначений запобігати будь-якому інституційному приховуванню корупції [1].

Основним суб'єктом інформаційного механізму запобігання корупції в правоохоронних органах Бельгії можна вважати Комітет П (Committee P), який входить до Мережі незалежних органів з розгляду скарг на дії поліції (Independent Police Complaints Authorities' Network) країн-членів Європейського Союзу.

Комітет П був створений у 1991 році з метою забезпечення Федерального Парламенту зовнішнім органом, який відповідальний за моніторинг діяльності поліції. Комітет розпочав свою роботу в середині 1993 року.

Комітет П має на меті сприяти безперерйному функціонуванню демократичної, етичної та орієнтованої на громаду поліції. Як зовнішній орган, який знаходиться під наглядом Федерального Парламенту, Комітет П прагне до досягнення цієї мети шляхом спостереження за спільною роботою поліції, інспекційних та контрольних служб, а також за тим, як усі посадові особи, наділені повноваженнями поліції, здійснюють свою поліцейську діяльність. Комітет приділяє особливу увагу способам досягнення ефективності, результативності та координації дій усіх служб, а також активному заохоченню дотримання основних прав і свобод.

В процесі здійснення моніторингу діяльності правоохоронних органів, Комітет П також може, при необхідності, залучати зовнішніх експертів. Отримання повної картини діяльності поліції являє собою як проактивний, так і реактивний процес, під час якого Комітет діє за власною ініціативою або відповідно до запитів. У тих сферах, де це можливо, він робить висновки про сильні сторони, сторони, які потребують покращення та недоліки діяльності правоохоронних органів [8].

У 2019 році Естонія знаходилась лише на одну сходинку нижче Бельгії за показником індексу сприйняття корупції та займала 18 місце [9]. Такі показники стали наслідком, у тому числі, існування дієвої системи запобігання корупції у правоохоронних органах. Також Уряд Естонії створив ефективні механізми для виявлення та покарання поліції за зловживання службовим становищем та корупцію.

Робота судової системи Естонії характеризується дуже низьким рівнем корупції, адже судова влада є повністю незалежною. При цьому, лише одна з десяти компаній вважає, що незалежність судової влади є дуже слабкою і лише кожний сьомий естонець вважає судову систему корумпованою. Підкуп в обмін на сприятливі судові рішення вважається дуже рідким явищем в Естонії. Однак, компанії не висловлюють достатньої впевненості в ефективності правової бази, що стосується врегулювання суперечок та оскарження нормативних актів, хоча інвестиційні суперечки за участю іноземних компаній відбуваються вкрай рідко.

Також низьким рівнем корумпованості характеризується поліція Естонії – представники бізнесу вважають, що для забезпечення правопорядку можна покластися на поліцію, а лише п'ята частина населення країни вважає, що корупція набула широкого поширення в поліції [10].

Основними суб'єктами інформаційного механізму запобігання корупції в правоохоронних органах виступають Генеральна прокуратура, Бюро по боротьбі з корупційними злочинами Центральної кримінальної поліції та Спеціальна комісія по боротьбі з корупцією [11].

Окремо варто приділити увагу діяльності Мережі незалежних органів з розгляду скарг на дії поліції (Independent Police Complaints Authorities' Network) країн-членів Європейського Союзу, що являє собою неформальну мережу обміну та співпраці між незалежними структурами, які відповідають за зовнішній контроль сил безпеки. Дані органи отримують та обробляють скарги на діяльність служб громадської безпеки.

Членами мережі виступають 22 організації, серед них: Громадський захист прав Словачької республіки (The Public Defender of Rights of Slovak republic); Захисник громадян Республіки Сербія (The Protector of Citizens of the Republic of Serbia); Офіс поліцейської медіації, Швейцарія (The police Mediation's office); Парламентський омбудсмен, Швеція (The Parliamentary Ombudsmen JO); Парламентський омбудсмен Фінляндії (The Parliamentary Ombudsman of Finland); Норвезьке бюро з розслідування справ поліції (The Norwegian Bureau for the Investigation of Police Affairs); Національний омбудсмен Нідерландів (The National ombudsman of the Netherlands); Омбудсмен Греції (The Greek Ombudsman); Поліцейський омбудсмен Північної Ірландії (Police Ombudsman for Northern Ireland); Уповноважений з розслідування та нагляду за поліцією, Шотландія (Police Investigations & Review Commissionner); Комісар з поліцейської етики, Квебек (Police Ethics Commissioner); Парламентський омбудсмен Мальти (Parliamentary Ombudsman of Malta); Офіс омбудсмена Латвійської Республіки (Ombudsman's Office of the Republic of Latvia); Омбудсмен Республіки Хорватія (Ombudsman of the Republic of Croatia); Незалежна комісія з розгляду скарг, Угорщина (Independent Police Complaints Board); Незалежне Управління з питань поведінки поліції, Англія та Уельс (Independent Office for Police Conduct); Комісія омбудсмена Гарда Сіочана, Ірландія (Garda Síochana Ombudsman Commission); Омбудсмен Іспанії (Defensor del Pueblo); Захисник прав, Франція (Defender of Rights); Незалежний орган управління скаргами Данії (Danish Independent Police Complaints Authority); Комітет П, Бельгія (Committee P); Канцлер юстиції Естонської Республіки (Chancellor of Justice of the Republic of Estonia)

Однією з основних функцій Мережі можна назвати інформаційне забезпечення запобігання корупції в правоохоронних органах країн Європи. Зокрема, постійно проводяться конференції та семінари, покликани покращити роботу силових структур та пропагувати дотримання демократичних принципів та свобод. Так, у 2020 році проводились такі заходи як: конференція на тему: «Роль поліції в демократичному суспільстві: Європейський кодекс поліцейської етики, майже 20 років», 20 та 21 жовтня 2020 р.; семінар «Відносини між поліцією та населенням: узагальнення європейських експертів», 5 червня 2020 р. [12].

Постійний моніторинг та оцінка діяльності правоохоронних органів сприяють формуванню дієвого інформаційного механізму запобігання корупції. Правоохоронні органи завжди є підзвітними громаді, їх результати діяльності є у відкритому доступі. Таким чином, забезпечується реалізація основних демократичних прав та свобод громадян.

Список використаних джерел та літератури

- [1] Джекова Р. Протидія корупції в поліції: європейські перспективи / Р. Джекова, Ф. Гоунев, Т. Безлов // Центр досліджень демократії. – 2013. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/261977951_Counteracting_Police_Corruption_European_Perspectives.
- [2] Незалежне управління з питань поведінки поліції (ІОПС). Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://policeconduct.gov.uk/>.
- [3] Скарги на діяльність поліції: Статистика Англії та Уельсу 2019/20. – Режим доступу: https://policeconduct.gov.uk/sites/default/files/Documents/statistics/complaints_statistics_2019_20.pdf.
- [4] Інспекція діяльності консалтингових та пожежно-рятувальних служб Її Величності (HMICFRS). Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/>.
- [5] Рада керівників Національної поліції. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.npcc.police.uk/>.
- [6] Поведінка, ефективність та результативність: Законодавчі вказівки щодо професійних стандартів, результативності та доброчесності в роботі поліції. – Режим доступу: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/863820/Home_Office_Statutory_Guidance_0502.pdf.
- [7] Трансперенсі Інтернешнл. Бельгія. – Режим доступу: <https://www.transparency.org/en/countries/belgium#>.
- [8] Офіційний веб-сайт Комітету П. – Режим доступу: <https://ipcan.org/members/committee-p>.
- [9] Трансперенсі Інтернешнл. Естонія. – Режим доступу: <https://www.transparency.org/en/countries/estonia>.
- [10] Портал з питань ризиків та дотримання вимог. – Режим доступу: <https://www.ganintegrity.com/portal/country-profiles/estonia/>.
- [11] Антикорупційний комітет. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.riigikogu.ee/en/parliament-of-estonia/committees/anti-corruption-select-committee/>

References

- [1] Dzhekova, Rositsa & Gounev, Philip & Bezlov, Tihomir. (2013). Counteracting Police Corruption: European Perspectives. URL: https://www.researchgate.net/publication/261977951_Counteracting_Police_Corruption_European_Perspectives.
- [2] The Independent Office for Police Conduct (IOPC). Official website. URL: <https://policeconduct.gov.uk/>.
- [3] Police complaints: Statistics for England and Wales 2019/20. URL: https://policeconduct.gov.uk/sites/default/files/Documents/statistics/complaints_statistics_2019_20.pdf.
- [4] Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services (HMICFRS). Official website. URL: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/>.
- [5] The National Police Chiefs Council. Official website. URL: <https://www.npcc.police.uk/>.
- [6] Conduct, Efficiency and Effectiveness: Statutory Guidance on Professional Standards, Performance and Integrity in Policing. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/863820/Home_Office_Statutory_Guidance_0502.pdf.
- [7] Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/countries/belgium#>.
- [8] Official website of Committee P. URL: <https://ipcan.org/members/committee-p>.
- [9] Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/countries/estonia>.
- [10] Risk and Compliance Portal. URL: <https://www.ganintegrity.com/portal/country-profiles/estonia/>.
- [11] Anti-Corruption Select Committee. Official website. URL: <https://www.riigikogu.ee/en/parliament-of-estonia/committees/anti-corruption-select-committee/>
- [12] The Independent Office for Police Conduct (IOPC). Official website. URL: <https://policeconduct.gov.uk/>.

Makhnachova Natalia - Candidate of Economics, Associated Professor, Department of Management and Administration, Vinnytsia Institute of Trade and Economic of KNTEU, 87, Soborna St., Vinnytsia, Ukraine, 21021, *e-mail*: natalimax220@gmail.com. **Where and when she graduated**: National Academy of Internal Affairs, 2008; Vinnytsya Trade and Economic Institute KNTEU, 2009. **Professional orientation or specialization**: public administration. **The most relevant publication outputs**: Makhnachova N. The Role and Place of the National Police in the Public Administration of Ukraine / N. Makhnachova, I. Semeniuk // ΛΟΓΟΣ.– № 8. – 2019. – P. 43-47.

Semeniuk Iryna - Candidate of Economics, Associated Professor, Department of Management and Administration, Vinnytsia Institute of Trade and Economic of KNTEU, 87, Soborna St., Vinnytsia, Ukraine, 21021, *e-mail*: iryna.semenyuk87@gmail.com. **Where and when she graduated**: Vinnytsia Trade and Economic Institute KNTEU, 2009. **Professional orientation or specialization**: public administration, strategic management, European integration of Ukraine. **The most relevant publication outputs**: I. Semeniuk. The Role and Place of the National Police in the Public Administration of Ukraine / I. Semeniuk, N. Makhnachova // ΛΟΓΟΣ.– № 8. – 2019. – P. 43-47.

